

NEJVYŠŠÍ SOUD ČESKÉ REPUBLIKY: Neplatnost a nicotnost rozhodnutí valné hromady. Část podniku ve smyslu § 69a ObchZ

§ 131 a 183 ObchZ

§ 67a ObchZ

§ 80 písm. c) OSŘ

1. Nevysloví-li soud neplatnost usnesení valné hromady, jež nemá pro nedostatek působnosti valné hromady žádné právní účinky (nicotné usnesení), je jeho postup v souladu s právem.

2. Kdo má na požadovaném určení naléhavý právní zájem, může se domáhat, aby soud podle ustanovení § 80 písm. c) OSŘ určil, že nicotné usnesení nemá žádné právní účinky.

3. Soud za určitých okolností může v řízení podle § 183 ve spojení s § 131 ObchZ přezkoumat i platnost usnesení, která nemají žádné právní účinky (nicotných usnesení).

4. Ustanovení § 67a ObchZ je důležitým nástrojem ochrany akcionářů před závažnými restrukturalizacemi majetkové či organizační podstaty akciové společnosti. Jeho účelem je ve vztahu k akciové společnosti chránit akcionáře před zásahy statutárního orgánu do majetkové struktury společnosti, jimiž může dojít k takovým dispozicím s majetkem společnosti, které podstatným způsobem ovlivní další působení společnosti. Odráží se v něm jedna ze základních zásad práva společnosti, podle které o zásadních otázkách týkajících se kapitálové, majetkové, ale i organizační struktury akciové společnosti rozhodují akcionáři prostřednictvím valné hromady.

5. Ustanovení § 67a ObchZ neposkytuje ochranu akcionářům ve vztahu k jakýmkoli dispozicím s majetkem společnosti (byť splňujícím podmínku spočívající v podstatném ovlivnění další činnosti), nýbrž právě jen v případech v tomto ustanovení taxativně vypočtených. Přitom – s ohledem na požadavek právní jistoty osob ustanovením § 67a ObchZ dotčených – není důvod, aby pojem „podnik nebo jeho část“ byl pro účely zmíněného ustanovení vykládán jinak než v ustanoveních § 476 a 487 (resp. § 488b a 488i) ObchZ.

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 27. 1. 2009, sp. zn. 29 Odo 1060/2006

Z odůvodnění: Napadeným usnesením potvrdil odvolací soud usnesení Krajského soudu v B. ze dne 23. 5. 2005, č. j. 50 Cm 137/2002-88, kterým tento soud zamítl návrh na vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady společnosti V. a k. Z., a. s. (dále jen „společnost“) konané dne 17. 4. 2002 (dále jen „valná hromada“) a uložil navrhovatelce zaplatit společnosti náhradu nákladů řízení 10 255 Kč. V potvrzujícím výroku odvolací soud blíže identifikoval usnesení, o kterém rozhodoval, a to tak, že se zamítá návrh, aby soud vyslovil neplatnost usnesení mimořádné valné hromady společnosti ze dne 17. 4. 2002, kterým se schvaluje uzavření smlouvy o nájmu a provozování vodárenské infrastruktury mezi společností jako pronajímatelem a J. v., a. s., jako nájemcem (dále též jen „smlouva“), a to ve znění návrhu smlouvy a dodatku č. 1 k tomuto návrhu. Odvolací soud dále uložil navrhovatelce zaplatit společnosti náhradu nákladů odvolacího řízení.

Odvolací soud vzal v úvahu tvrzení navrhovatelky, že smlouva, o níž valná hromada rozhodla, je fakticky smlouvou o nájmu části podniku, takže ji valná hromada měla schválit kvalifikovanou většinou hlasů, navíc byla tato smlouva závislá na smlouvě o prodeji části podniku, jejíž návrh valná hromada neschválila.

Odvolací soud se ztotožnil se skutkovými zjištěními soudu prvního stupně o tom, že navrhovatelka je akcionářkou společnosti a že se valné hromady zúčastnili akcionáři disponující s akciemi představujícími „92,29 %“ základního kapitálu. Dokazování doplnil důkazem notářským zápisem sepsaným dne 17. 4. 2002 JUDr. L. K., notářkou ve Z., pod č. N 138/2002, NZ 138/2002, z jehož bodu IV. zjistil, že hlasování o rozhodnutí o uzavření smlouvy se účastnili akcionáři mající nebo zastupující akcie o jmenovité hodnotě představující „92,65 %“ základního kapitálu společnosti, pro návrh hlasovalo 54,44 % přítomných hlasů, proti návrhu bylo 423 351 hlasů a hlasování se zdrželo 11 311 hlasů, 48 hlasů nehlasovalo. Majitel akcie se zvláštními právy hlasoval proti usnesení.

Ze zápisu o jednání valné hromady k posuzovanému bodu č. 4 programu odvolací soud zjistil, že Ing. M. S. přednesl návrh usnesení na uzavření smlouvy ve znění: „Mimořádná valná hromada schvaluje uzavření smlouvy o nájmu a provozování vodárenské infrastruktury mezi společností V. a k. Z., a. s., na straně pronajímatele a společností J. v., a. s., na straně nájemce (provozovatele), a to ve znění návrhu smlouvy o nájmu a provozování vodárenské infrastruktury a dodatku č. 1 k návrhu smlouvy o nájmu a provozování vodárenské infrastruktury, který byl valné hromadě předložen na tomto zasedání v příloze č. 8.“ Pro hlasovalo 54,44 %, proti 44,36 % a 1,18 % přítomného počtu hlasů se hlasování zdrželo. Akcie se zvláštními právy hlasovala proti.

Z čl. IV., bod 4.1., a čl. III., bod 3.1., návrhu smlouvy odvolací soud zjistil, že předmět smlouvy je vymezen jako „přenechání užívání Vodárenské infrastruktury provozovateli za úplatu, aby ji provozoval“, a provozováním se rozumí souhrn činností k zajištění dodávky pitné vody nebo odvádění a čištění odpadních vod. Vodárenská infrastruktura byla stranami vymezena jako „Vodovody a Kanalizace a jiné věci“, jejichž bližší popis a seznam je uveden v příloze č. 1 smlouvy. Z přílohy č. 1 smlouvy, označené jako seznam vodovodů a kanalizací a jiných věcí, které jsou pronajímány, odvolací soud zjistil, že v této příloze není zapsána žádná věc.

Z § 14/2 stanov společnosti, schválených valnou hromadou dne 21. 12. 2001, odvolací soud zjistil, že zvláštní práva spojená s výkonem hlasovacího práva jsou vymezena tak, že rozhodnutí o převodu „infrastrukturního majetku společnosti“ budou na valné hromadě přijata, pokud s nimi při hlasování vyjádří souhlas i držitel akcie se zvláštními právy spojenými s výkonem hlasovacího práva. Z § 28 bod 4. písm. h) stanov společnosti odvolací soud zjistil, že valná hromada je schopna se usnášet, jsou-li přítomni akcionáři, kteří mají akcie se jmenovitou hodnotou představující více než 70 % základního kapitálu. Valná hromada rozhoduje prostou většinou hlasů přítomných akcionářů, není-li k rozhodnutí zapotřebí kvalifikované většiny. Pro přijetí rozhodnutí valné hromady o převodu infrastrukturního majetku společnosti se vyžaduje souhlas alespoň dvou třetin hlasů přítomných akcionářů.

Odvolací soud konstatoval, že podle § 187 odst. 1 písm. k) ObchZ, ve znění účinném do 30. 4. 2002, náleží do působnosti valné hromady rozhodnutí o uzavření smlouvy, jejímž předmětem je převod podniku nebo jeho části a jeho nájem, nebo rozhodnutí o uzavření takové smlouvy ovládanou osobou. Podle § 187 odst. 2 ObchZ si valná hromada nemůže vyhradit k rozhodování záležitosti, které jí nesvěřuje zákon nebo stanov.

Podle § 193 odst. 2 ObchZ k uzavření smlouvy, na jejímž základě má společnost nabýt nebo zcizit majetek, přesahuje-li hodnota nabývaného nebo zcizovaného majetku v průběhu jednoho účetního období jednu třetinu vlastního kapitálu vyplývajícího z poslední řádné účetní závěrky nebo z konsolidované účetní závěrky, sestavuje-li společnost konsolidovanou účetní závěrku, se vyžaduje souhlas dozorčí rady. Vydala-li společnost registrované účastnické cenné papíry, vyžaduje se též souhlas valné hromady. Ustanovení § 196a odst. 4 ObchZ platí obdobně.

Podle § 67a odst. 1, 2 ObchZ ke smlouvě, na jejímž základě dochází k převodu podniku nebo jeho části či k nájmu podniku nebo jeho části, musí být udělen písemný souhlas společníků nebo valné hromady společnosti

jako při fúzi sloučením. Usnesení valné hromady musí být přijato podle stejných pravidel jako rozhodnutí valné hromady o fúzi sloučením a o rozhodnutí musí být pořízen notářský zápis.

Po skutkové stránce vzal odvolací soud za prokázané zápisem o jednání předmětné valné hromady a notářským zápisem N 138/2002, NZ 138/2002, že valná hromada rozhodovala o uzavření smlouvy o nájmu a provozování vodárenské infrastruktury, jejíž návrh byl, včetně „prázdné“ přílohy č. 1, valné hromadě předložen na „tomto zasedání“. Pro schválení smlouvy hlasovala nadpoloviční většina hlasů přítomných akcionářů, představujících 92,65 % základního kapitálu. *Podle obsahu čl. 4.1 smlouvy byl její předmět obecně vymezen jako „vodárenská infrastruktura“, což podle odvolacího soudu nelze vyložit jako soubor hmotných, jakož i osobních a nehmotných složek podnikání sloužících k provozování podniku ve smyslu § 5 odst. 1 ObchZ. Proto podle odvolacího soudu nelze dovodit, že předmětná smlouva je smlouvou o nájmu části podniku ve smyslu § 488i ObchZ.*

Odvolací soud dovodil, že oprávnění rozhodovat o takové smlouvě valné hromadě ze zákona nepřísluší, což opřel o ustanovení § 187 odst. 1 písm. k) a § 193 odst. 2 ObchZ, protože zákon přiznává valné hromadě právo rozhodovat jen v případě nájmu podniku či zcizení majetku odpovídajícího určené výši základního kapitálu. Ustanovení § 21 písm. r) stanov společnosti opravňovalo valnou hromadu k rozhodování o převodu infrastrukturního majetku společnosti, nikoli však o nájmu tohoto majetku. Na tuto dispozici se jménem, do kterého vodárenská infrastruktura jako hmotný majetek spadá (§ 6 odst. 2 ObchZ), dle názoru odvolacího soudu nelze přiměřeně použít ani úpravu § 67a ObchZ, která se v době rozhodování valné hromady (tj. ve znění do novely provedené zákonem č. 554/2004 Sb.) vztahovala pouze na smlouvy, na jejichž základě docházelo k převodu nebo nájmu podniku či jeho části.

Odvolací soud proto uzavřel, že valná hromada společnosti nebyla oprávněna o uzavření smlouvy rozhodovat. Rozhodne-li valná hromada o věci, která není svěřena ani zákonem ani stanovami do její kompetence, nemá takové rozhodnutí dle názoru odvolacího soudu žádné právní účinky; v tom směru odvolací soud odkázal na rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 1. 6. 2000, sp. zn. 32 Cdo 500/2000, uveřejněné v časopisu Soudní judikatura pod č. 128/2000. Takové rozhodnutí valné hromady je podle odvolacího soudu nicotné, což soud vyslovovat nemusí. Odvolací soud uzavřel, že neplatnost neexistujícího usnesení nelze vyslovit, a proto návrhu nelze vyhovět.

Na okraj odvolací soud podotkl, že nehodnotil náležitosti smlouvy, o jejímž návrhu valná hromada rozhodovala. Neobsahoval-li však návrh smlouvy v příloze č. 1 vymezení předmětu nájmu, pak lze podle odvolacího soudu považovat za sporné, zda bylo možno na jeho základě uzavřít platnou nájemní smlouvu.

Dále odvolací soud uvedl, že je-li usnesení valné hromady nicotné, nelze uvažovat o porušení práv osob, legitimovaných k podání návrhu, ve smyslu § 131 odst. 3 písm. a) ObchZ, proto není třeba se zabývat ani otázkou závažnosti právních následků usnesení (tj. otázkou, zda společnost smlouvu podle návrhu uzavřela či nikoliv). Dle názoru odvolacího soudu tak nebylo nutno ani zabývat se účelovostí postupu navrhovatelky, jak ji namítla společnost. K tomu odvolací soud přesto poznamenal, že jen stěží by bylo možno dovodit nemravnost tohoto postupu v situaci, kdy minoritní akcionář žádá přezkum platnosti usnesení valné hromady, která rozhodovala prostou většinou přítomných akcionářů o dispozici s majetkem odpovídajícím cca 95 % základního kapitálu společnosti, představujícího věci určené pro provoz podnikání společnosti.

Proti usnesení odvolacího soudu podala navrhovatelka dovolání. Co do jeho přípustnosti odkázala na ustanovení § 237 odst. 1 písm. a) OSŘ, neboť se domnívá, že odvolací soud změnil rozhodnutí soudu prvního stupně. Tvrdí, že řízení je stíženo vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, a namítá též nesprávné právní posouzení věci [§ 241a odst. 2 písm. a), b) OSŘ].

Nesprávné právní posouzení věci dovolatelka spatřuje v závěru odvolacího soudu o charakteru schvalované smlouvy. Dle jejího názoru je nutno její obsah vnímat v kontextu s druhou smlouvou, která byla též valné hromadě předložena ke schválení pod bodem 3. Obě smlouvy byly, dle tvrzení dovolatelky, vzájemně závislé ve smyslu § 275 ObchZ. Jejich společným hospodářským účelem mělo být zabezpečení provozování celého podniku společností třetí osobou. Společnost měla těsně před konáním valné hromady administrativně rozdělit svůj podnik na dvě části. Infrastrukturní část byla tvořena veškerými nemovitostmi a jedním

zaměstnancem a dohromady měla činit 95 % veškerého majetku společnosti. Valné hromadě byly předloženy ke schválení návrhy dvou smluv, jimiž mělo dojít k dispozici s celým majetkem společnosti. Celý tento majetek měl být dán do užívání na 30 let s prakticky neomezeným prodlužováním nájemní smlouvy, bez možnosti ukončení pronajímatelem (pouze v případě porušení povinností nájemce). Úmyslem obou stran bylo smluvně umožnit nájemci provozovat celý podnik společnosti, tj. pronajmout její podnik. Proto také byly valné hromadě předloženy oba návrhy. Dovolatelka se domnívá, že o těchto návrzích mělo být hlasováno společně, a to kvalifikovanou většinou tří čtvrtin hlasů všech přítomných a hlasem „zlaté akcie“. Uzavírá, že z uvedeného kontextu vyplývá, že schválení smlouvy spadalo do působnosti valné hromady.

Kromě toho dovolatelka napadá právní názor odvolacího soudu, podle něhož nicotné usnesení valné hromady nelze s úspěchem napadat návrhem podle § 183 ve spojení s § 131 ObchZ. Namítá, že obchodní ani občanský zákoník nerozlišují kategorii nicotnosti a neplatnosti. Shledal-li soud, že usnesení valné hromady bylo přijato mimo působnost valné hromady, měl je dle názoru dovolatelky prohlásit neplatným pro rozpor s § 187 odst. 2 ObchZ.

Dovolatelka, dle vlastního přesvědčení, neměla jinou procesní možnost, než proti usnesení brojít postupem podle § 183 ve spojení s § 131 ObchZ. V závěru odvolacího soudu o tom, že usnesení nezpůsobuje žádné právní účinky, když soud současně nevyhověl jejímu návrhu, dovolatelka spatřuje odepření spravedlnosti, ale také porušení poučovací povinnosti ve smyslu § 118a odst. 2 OSŘ. Z uvedených důvodů navrhuje, aby Nejvyšší soud napadené usnesení odvolacího soudu zrušil.

Ačkoliv dovolatelka připustnost dovolání výslovně neopřela o ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) OSŘ, ani v něm výslovně neoznačila otázku zásadního právního významu, z obsahu a kontextu dovolání je zřejmé, že se domáhá posouzení, *zda je možné vyslovit neplatnost tzv. nicotných usnesení valné hromady v řízení podle ustanovení § 183 ve spojení s § 131 ObchZ a zda lze nájem části podniku ve smyslu § 67a ObchZ spatřovat jen v úkonech, které lze podřadit pod právní úpravu smlouvy o nájmu části podniku ve smyslu § 488i ObchZ*. Jelikož v obou případech jde o otázky, které v judikatuře Nejvyššího soudu dosud nebyly řešeny a mají význam jak pro rozhodnutí ve věci samé, tak pro rozhodovací činnost soudů vůbec, shledal Nejvyšší soud dovolání v tomto rozsahu přípustným.

Jako správný posoudil Nejvyšší soud právní názor odvolacího soudu, podle něhož *postupem podle § 183 ve spojení s § 131 ObchZ lze napadat ta usnesení valné hromady, která spadají do její působnosti, zatímco usnesení ve věcech, která do působnosti valné hromady nepatří (a která tudíž, jak Nejvyšší soud uzavřel v rozhodnutí ze dne 1. 6. 2000, sp. zn. 32 Cdo 500/2000, o které odvolací soud opřel svůj závěr, nemají žádné právní účinky), postupem podle ustanovení § 183 ve spojení s § 131 ObchZ nepodléhají*. Nevysloví-li tedy soud *neplatnost usnesení valné hromady, jež nemá pro nedostatek působnosti valné hromady žádné právní účinky, je jeho postup – striktně vzato – v souladu s právem*.

Shora uvedený závěr však podle mínění Nejvyššího soudu *nevylučuje, aby soud za určitých okolností v řízení podle § 183 ve spojení s § 131 ObchZ nepřezkoumal i platnost takových usnesení*. Nelze přehlédnout, že v případě zamítnutí návrhu na vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady z důvodu, že nemá právní účinky, by se navrhovatel (za předpokladu, že by na požadovaném určení měl naléhavý právní zájem), mohl domáhat, aby soud podle ustanovení § 80 písm. c) OSŘ určil, že usnesení nemá žádné právní účinky. V takovém případě by závěr soudu o nicotnosti napadeného usnesení valné hromady učiněný v řízení o vyslovení jeho neplatnosti jen vyvolal další soudní řízení, v němž by se navrhovatel o tento závěr opíral.

Přitom vzhledem k tomu, že podání návrhu na vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady je omezeno lhůtou podle ustanovení § 131 odst. 1 ObchZ, lze očekávat, že v případech, kdy je posouzení účinků usnesení valné hromady sporné, řešil by navrhovatel z důvodu procesní opatrnosti věc podáním návrhu podle ustanovení § 131 a 183 ObchZ a teprve v případě neúspěchu dalším návrhem, tentokrát podle § 80 písm. c) OSŘ. [Pokud by totiž v řízení podle § 80 písm. c) OSŘ dospěl soud k závěru, že jde o usnesení, jehož přijetí do působnosti valné hromady patří, vedl by takový závěr pravidelně ke zmeškání lhůty podle ustanovení § 131 odst. 1 ObchZ, a tedy i k nemožnosti domoci se vyslovení neplatnosti napadeného usnesení.] Takový postup však není z hlediska hospodárnosti soudního řízení optimální.

V projednávané věci založil odvolací soud svůj závěr o nedostatku působnosti valné hromady na úvaze, podle níž valná hromada nerozhodovala o smlouvě, na jejímž základě dochází k nájmu části podniku ve smyslu ustanovení § 67a ObchZ, neboť předmětem plnění nebyl podnik ani část podniku ve smyslu § 488i ObchZ, a společnost tudíž nepředkládala valné hromadě smlouvu podle § 488b a násl. ObchZ (smlouva o nájmu podniku nebo jeho části).

Účelem ustanovení § 67a ObchZ je ve vztahu k akciové společnosti chránit akcionáře před zásahy statutárního orgánu do majetkové struktury společnosti, jimiž může dojít k takovým dispozicím s majetkem společnosti, které podstatným způsobem ovlivní další působení společnosti. Odráží se v něm jedna ze základních zásad práva společností, podle které o zásadních otázkách týkajících se kapitálové, majetkové, ale i organizační struktury akciové společnosti rozhodují akcionáři prostřednictvím valné hromady. [Existenci této zásady Nejvyšší soud dovodil např. v rozhodnutí ze dne 29. 6. 2005, sp. zn. 29 Odo 442/2004, ve kterém uzavřel, že valná hromada je nejvýznamnějším orgánem společnosti, jehož prostřednictvím realizují společníci právo podílet se na řízení společnosti a přijímat rozhodnutí zásadním způsobem ovlivňující další existenci a činnost společnosti, včetně rozhodování o personálním složení dalších orgánů společnosti, zatímco další orgány společnosti plní pouze funkce směřující k zajištění řádného chodu společnosti, a to představenstvo k jejímu obchodnímu vedení a dozorčí rada ke kontrole její činnosti]. *Ustanovení § 67a ObchZ je tak důležitým nástrojem ochrany akcionářů před závažnými restrukturalizacemi majetkové či organizační podstaty akciové společnosti.*

Přes výše uvedené však nelze přehlédnout, že ustanovení § 67a ObchZ neposkytuje ochranu akcionářům ve vztahu k jakýmkoli dispozicím s majetkem společnosti (byť splňujícím podmínku spočívající v podstatném ovlivnění další činnosti), nýbrž právě jen v případech v tomto ustanovení taxativně vypočtených. Přitom – s ohledem na požadavek právní jistoty osob ustanovením § 67a ObchZ dotčených – není důvod, aby pojem „podnik nebo jeho část“ byl pro účely zmíněného ustanovení vykládán jinak než v ustanoveních § 476 a 487 (resp. § 488b a 488i) ObchZ.

Ve světle těchto úvah Nejvyšší soud dovodil, že smlouvu, jejímž předmětem byl nájem „vodárenské infrastruktury“, nelze kvalifikovat jako „smlouvu, na jejímž základě dochází k převodu či nájmu podniku či jeho části“, jak jej zákonodárce použil ve smyslu ustanovení § 67a ObchZ, ve znění účinném v době konání posuzované valné hromady. Předmětem smlouvy totiž nebyl, jak vyplývá z rozhodnutí Nejvyššího soudu publikovaného ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 30/97, podnik a nebyla jím ani část podniku, jak ji Nejvyšší soud vymezil v usnesení ze dne 9. 5. 2006, sp. zn. 29 Odo 870/2005. Právní závěr odvolacího soudu je tedy správný.

Protože se dovolateli prostřednictvím uplatněných dovolacích důvodů správnost právního posouzení věci odvolacím soudem zpochybnit nepodařilo, Nejvyšší soud dovolání podle ustanovení § 243b odst. 2 věty první OSŘ zamítl.

Poznámka: Nejvyšší soud již delší dobu ve své rozhodovací praxi, podle mého názoru správně, rozlišuje mezi neplatnými a nicotnými usneseními valné hromady. Z judikatury Nejvyššího soudu plyne, že neplatná jsou taková rozhodnutí valné hromady, která byla přijata v rámci působnosti valné hromady, ale jejichž obsah nebo postup při jejich přijímání je v rozporu s právními předpisy (porušení pravidel postupu však musí být podstatné a musí mít závažné právní následky – viz § 131 odst. 3 ObchZ) nebo stanovami akciové společnosti¹). Vzhledem k dikci § 131 ObchZ praxe občas pochybovala, zda usnesení valné hromady může být neplatné i pro rozpor s dobrými mravy. Nejvyšší soud v rozhodnutí sp. zn. 29 Cdo 2710/2007 nepřímo potvrdil, že usnesení valné hromady může být neplatné i pro rozpor s dobrými mravy²).

Neplatnost usnesení valné hromady je neplatností relativní. Nestačí však, aby se oprávněná osoba dovolala neplatnosti u společnosti, nýbrž neplatnost rozhodnutí musí vyslovit soud. Do doby, než soud vysloví neplatnost usnesení valné hromady, se toto usnesení považuje za platné. *Neplatnost usnesení valné hromady nelze přezkoumávat v řízení podle § 80 písm. c) OSŘ, ale jen v řízení podle § 131, resp. § 183 ObchZ nebo v rejstříkovém řízení, a v žádném jiném řízení ji nelze řešit ani jako otázku předběžnou, jak plyne z ustanovení § 131 odst. 8 ObchZ.* Tento závěr vyslovil Nejvyšší soud již v rozsudku sp. zn. 1 Odon 101/97 publikovaném

a uveřejněném ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod číslem 5/2000. Na toto rozhodnutí se pak ve své judikatuře konstantně odvolává³⁾). Z citovaných rozhodnutí Nejvyššího soudu plyne, že v řízení o určení podle § 80 písm. c) OSŘ nelze vyslovit neplatnost usnesení valné hromady, avšak návrh podle § 131, resp. § 183 ObchZ považuje Nejvyšší soud za zvláštní druh určovacího návrhu⁴⁾).

Nicotná jsou pak taková usnesení valné hromady, která jsou přijata mimo působnost valné hromady. Taková usnesení nevyvolávají žádné právní účinky a není nezbytné, aby nicotnost takových usnesení valné hromady vyslovil soud. K nicotnosti musejí proto soudy přihlížet ex offio a lze ji řešit jako otázku předběžnou v jakémkoliv řízení⁵⁾). K důvodu nicotnosti valné hromady pro vybočení z působnosti valné hromady se váže několik dalších rozhodnutí Nejvyššího soudu⁶⁾). Z judikatury Nejvyššího soudu lze však dovodit, že nicotná mohou být i usnesení, která sice do působnosti valné hromady patří, ale nesplňují požadavky kladené na ně zákonem⁷⁾). To koresponduje i s tím, že zákon v některých případech buď přímo, nebo nepřímo vady usnesení valné hromady přijatá v rámci její působnosti stíhá nicotností. Tak v § 194 odst. 7 ObchZ se uvádí: „Členem představenstva může být pouze fyzická osoba, která dosáhla věku 18 let, která je plně způsobilá k právním úkonům, která je bezúhonná ve smyslu zákona o živnostenském podnikání a u níž nenastala skutečnost, jež je překážkou provozování živnosti podle zákona o živnostenském podnikání. Osoba, která uvedené podmínky nesplňuje nebo na jejíž straně je dána překážka výkonu funkce, se členem představenstva nestane, i když o tom rozhodl příslušný orgán.“ V daném případě nemůže jít o nic jiného, než o nicotné rozhodnutí valné hromady. V § 179 odst. 1 ObchZ se zase uvádí, že: „Představenstvo nesmí rozhodnout o výplatě dividendy ani jiných podílů na zisku v rozporu s ustanoveními § 65a a 178, ani když výplatu schválila valná hromada.“ I zde musí jít podle mého názoru o nicotné rozhodnutí valné hromady, neboť jinak by zákon nemohl zakazovat představenstvu plnit rozhodnutí valné hromady, které nebylo prohlášeno soudem za neplatné.

Z citovaných rozhodnutí Nejvyššího soudu plyne, že až dosud judikoval tak, že v řízení o vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady podle § 131, resp. § 183 ObchZ lze i nelze vyslovit nicotnost rozhodnutí valné hromady a, že v řízení podle § 80 písm. c) OSŘ nelze vyslovit neplatnost usnesení valné hromady, ale lze v něm určit, že (nicotné) usnesení valné hromady nemá žádné právní účinky. V rozhodnutí ze dne 27. 1. 2009, sp. zn. 29 Odo 1060/2006, Nejvyšší soud poprvé výslovně formuloval myšlenku, že soud *za určitých okolností může v řízení podle § 183 ve spojení s § 131 ObchZ přezkoumat i platnost usnesení, která nemají žádné právní účinky (nicotných usnesení)*. Tento závěr Nejvyššího soudu není zcela jasný. Což znamená, že v řízení podle § 131 ObchZ lze přezkoumat i platnost usnesení, která nemají právní účinky z hlediska enunciátu? Má soud v tomto řízení vyslovit neplatnost usnesení valné hromady, přestože je nicotné, nebo má v tomto řízení vyslovit, že rozhodnutí valné hromady nemá právní účinky? Zdá se spíše, že Nejvyšší soud měl na mysli první případ, tedy že se má vyslovit neplatnost nicotného usnesení. Pro takový postup se v citovaném rozhodnutí uvádějí tyto argumenty:

a) v případě zamítnutí návrhu na vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady z důvodu, že nemá právní účinky, by se navrhovatel mohl domáhat, aby soud podle ustanovení § 80 písm. c) OSŘ určil, že usnesení nemá žádné právní účinky, a tak by rozhodnutí soudu vyvolalo jen další soudní řízení, v němž by se navrhovatel o tento závěr opíral,

b) podání návrhu na vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady je omezeno lhůtou podle ustanovení § 131 odst. 1 ObchZ, a proto lze očekávat, že v případech, kdy je posouzení účinků usnesení valné hromady sporné, řešil by navrhovatel z důvodu procesní opatrnosti věc podáním návrhu podle ustanovení § 131 a 183 ObchZ a teprve v případě neúspěchu dalším návrhem, tentokrát podle § 80 písm. c) OSŘ,

c) pokud by soud v řízení podle § 80 písm. c) OSŘ dospěl k závěru, že jde o usnesení, jehož přijetí do působnosti valné hromady patří, vedl by takový závěr pravidelně ke zmeškání lhůty podle ustanovení § 131 odst. 1 ObchZ, a tedy i k nemožnosti domoci se vyslovení neplatnosti napadeného usnesení.

Jsem názoru, že argumentace Nejvyššího soudu je logická a praktická, avšak z ryze teoretického hlediska s ní nemohu zcela souhlasit. Je-li řízení podle § 131 ObchZ zvláštním řízením, v němž se má vyslovit neplatnost rozhodnutí valné hromady, které je až do rozhodnutí soudu považováno za platné, pak by soud podle závěru Nejvyššího soudu měl vyslovit neplatnost rozhodnutí, které nebylo nikdy platné a nemělo žádné právní následky. Tím vlastně vzniknou dvě kategorie neplatných rozhodnutí. Klasická neplatná rozhodnutí založená na principu relativní neplatnosti a absolutně neplatná rozhodnutí, která nejsou vlastně neplatná, ale nicotná. Navíc v řízení

podle § 131 ObchZ se neprokazuje existence právního zájmu, takže pokud by návrh podle § 131 ObchZ podal někdo, kdo by nebyl aktivně legitimován v řízení podle § 80 písm. c) OSŘ, v tomto řízení by uspěl, zatímco v řízení podle § 80 písm. c) OSŘ by neuspěl. To by šlo odvrátit jedině tím, že soud by pak i v řízení o vyslovení neplatnosti nicotného rozhodnutí zkoumal aktivní legitimaci navrhovatele ve smyslu § 80 písm. c) OSŘ. Je rovněž možné, že ten, kdo je aktivně legitimován k návrhu o vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady, je vždy i aktivně legitimován v řízení podle § 80 písm. c) OSŘ, pokud jde o určení, že usnesení valné hromady nemá žádné právní účinky.

Dovolatelka mimo jiné tvrdila, že soud porušil svoji poučovací povinnost ve smyslu ustanovení § 118a odst. 2 OSŘ. Je otázkou, zda toto by neměla být cesta, kterou by se měly soudy ubírat, dospějí-li k tomu, že napadené rozhodnutí není neplatné, ale nicotné. Řízení o návrhu podle § 131 ObchZ je řízením podle § 200e OSŘ. V řízení podle § 200e OSŘ není poučovací povinnost soudu podle § 118a odst. 2 OSŘ vyloučena. Podle § 118a odst. 1 OSŘ ukáže-li se v průběhu jednání, že účastník nevyklíčil všechny rozhodné skutečnosti nebo že je uvedl neúplně, předseda senátu jej vyzve, aby svá tvrzení doplnil, a poučí jej, o čem má tvrzení doplnit a jaké by byly následky nesplnění této výzvy. Podle § 118a odst. 2 OSŘ, má-li předseda senátu za to, že věc je možné po právní stránce posoudit jinak než podle účastníkovy právního názoru, vyzve účastníka, aby v potřebném rozsahu doplnil vyličení rozhodných skutečností; postupuje přitom obdobně podle odstavce 1. Poučovací povinnost soudu je důležitým nástrojem předvídatelnosti soudních rozhodnutí⁸). V předmětné věci navrhovatelka tvrdila, že dané rozhodnutí do působnosti valné hromady patří a že mělo být přijato kvalifikovanou většinou, nikoliv prostou většinou. Dospěl-li soud k závěru, že dané usnesení do působnosti valné hromady vůbec nepatří, tedy věc právně posoudil jinak než navrhovatel, je otázkou, zda měl poučovací povinnost podle § 118a odst. 2 OSŘ. Z publikované judikatury vyplývá, že při určovací žalobě zřejmě není soud povinen poučovat navrhovatele o tom, jak formulovat petit⁹). Ale měl alespoň ve výzvě poučit navrhovatele ve smyslu § 118a odst. 2 OSŘ ve vazbě na odstavec 1, aby doplnil svá tvrzení a v čem a jaké právní následky nastanou, když této výzvě nevyhoví¹⁰). To se však v daném případě zřejmě nestalo. Jsem toho názoru, že právně teoreticky by byl čistější postup spočívající ve využití poučovací povinnosti podle § 118a odst. 2 OSŘ. Zdá se ale, že při určovacím návrhu soud takovou povinnost nemá.

Nejbližší mému právnímu citění je však postup, který bohužel zřejmě podle současné právní úpravy občanského soudního řízení možný není, neboť jej výslovně upravuje jen soudní řád správní (zák. č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů). Podle § 79 odst. 2 SŘS „zjistí-li soud, že rozhodnutí trpí takovými vadami, které vyvolávají jeho nicotnost, vysloví rozsudkem tuto nicotnost i bez návrhu. Pokud se důvody nicotnosti týkají jen části rozhodnutí, soud vysloví nicotnou jen tuto část rozhodnutí, jestliže z povahy věci nevyplývá, že ji nelze oddělit od ostatních částí rozhodnutí.“ Občanský soudní řád obdobně ustanovení ve vztahu k právním úkonům ani usnesením valné hromady nemá, a soud je proto vázán návrhem. Při tom jde v podstatě o využití obdobných právních principů veřejného a soukromého práva. Není asi žádný věcný důvod, aby v případě, že bude podán návrh na vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady a soud shledá, že usnesení valné hromady je rozhodnutím nicotným, nikoliv neplatným, neprohlásil neplatnost rozhodnutí valné hromady, nýbrž určil, že rozhodnutí nemá žádné právní účinky. Jde o to, že k nicotnosti usnesení valné hromady (stejně jako k nicotnosti právního úkonu či správního rozhodnutí) musí přihlížet soud, i když se jí nikdo nedovolá. Problém nicotných správních rozhodnutí řeší soudní řád správní. U právních úkonů tento problém nevzniká, neboť jak u nicotného, tak absolutně neplatného právního úkonu půjde vždy o řízení podle § 80 písm. c) OSŘ a navíc platný právní řád absolutně neplatné a nicotné právní úkony vůbec nerozlišuje. Jinak je tomu však u neplatného a nicotného rozhodnutí valné hromady. V tomto případě je, podle mého názoru, třeba cítit skutečnost, že navrhovatel chtěl svým návrhem dosáhnout toho, aby zde bylo státní autoritou a pro všechny závazně určeno, že napadené usnesení nemá či nemělo nikdy mít právní účinky. V daném případě jde o určovací návrhy, které jsou si velmi blízké, a rozpoznat, jaký návrh má být podán, může činit potíže i profesionálové, zejména když Nejvyšší soud v jednom případě judikoval, že i usnesení ve věci, která patří do působnosti valné hromady, může být nicotné (viz rozhodnutí sp. zn. 29 Odo 1200/2005), a stanoví tak i obchodní zákoník. To podle mého názoru platí i obráceně. Podá-li navrhovatel návrh na určení podle § 80 písm. c) OSŘ, avšak následně se ukáže, že jde jen o neplatné rozhodnutí, mělo by se v řízení pokračovat jako v řízení o návrhu podle § 131 ObchZ. Tento problém výše uvedené rozhodnutí Nejvyššího soudu nijak neřeší, ačkoliv podobnou situaci argumentuje ve prospěch svého závěru. Jde však spíše o úvahy de lege ferenda, neboť pro takový postup de lege lata nenacházím dostatek argumentů.

Rovněž tak nelze z rozhodnutí Nejvyššího soudu seznat, kdy může soud v řízení podle § 131 ObchZ prohlásit neplatným nicotné usnesení valné hromady. Takový postup je podle právního názoru Nejvyššího soudu

možný pouze „za určitých okolností“. Žádnou z takových okolností však Nejvyšší soud nezmínil ani v příkladu. Nicméně podíváme-li se na argumentaci v odůvodnění rozhodnutí, budou zde důvody, které Nejvyšší soud používá jako argumentaci pro svůj právní názor, dány zřejmě vždy.

Další závěr Nejvyššího soudu je ještě závažnější a řeší výkladový problém ustanovení § 67a ObchZ, a to, co se má rozumět částí podniku ve smyslu § 67a ObchZ. V odborné literatuře se střetávaly dva protichůdné názory. Reprezentantem prvního byl P. Čech¹¹). Čech při svém výkladu pojetí části podniku ve smyslu § 67a ObchZ vychází z teleologického výkladu za použití principu prikazujícího, aby o závažných zásazích do kapitálové, majetkové a organizační základny akciové společnosti a společnosti s ručením omezeným rozhodovali společníci na valné hromadě kvalifikovanou většinou. Podle tohoto pojetí, zjednodušeně řečeno, částí podniku ve smyslu § 67a ObchZ není možno rozumět jen část podniku jako samostatnou organizační složku ve smyslu § 487 ObchZ a zda tato složka je převáděna na základě smlouvy, která je jako smluvní typ upravena v § 476 a násl. ObchZ, ale kritériem má být závažnost zásahu do majetkové struktury společnosti a jejího podnikání.

Zastáncem jiného názoru byl V. Pihera¹²). Pihera argumentuje principem právní jistoty a dochází k závěru, že z pozitivní právní úpravy neplyne, že by valná hromada kapitálových společností měla podle § 67a ObchZ schvalovat uzavření jiných smluv než těch, které se týkají části podniku jako samostatné hospodářské složky. Autor výslovně neuvádí, že má na mysli část podniku jako samostatnou organizační složku podniku ve smyslu § 487 ObchZ, když hovoří o „samostatné hospodářské složce“, což může, ale nemusí být totéž jako samostatná složka organizační.

Tento teoretický spor zdá se vyřešil Nejvyšší soud, když v komentovaném rozhodnutí dal jako by za pravdu oběma sporným stranám, a to Čechovi, když uvedl, že „ustanovení § 67a ObchZ je důležitým nástrojem ochrany akcionářů před závažnými restrukturalizacemi majetkové či organizační podstaty akciové společnosti“ a že se v něm „odráží jedna ze základních zásad práva společností, podle které o zásadních otázkách týkajících se kapitálové, majetkové, ale i organizační struktury akciové společnosti rozhodují akcionáři prostřednictvím valné hromady“, a současně i Piherovi, když doplnil, že „ustanovení § 67a ObchZ neposkytuje ochranu akcionářům ve vztahu k jakýmkoli dispozicím s majetkem společnosti (byť splňujícím podmínku spočívající v podstatném ovlivnění další činnosti), nýbrž právě jen v případech v tomto ustanovení taxativně vypočtených. Přitom – s ohledem na požadavek právní jistoty osob ustanovením § 67a ObchZ dotčených – není důvod, aby pojem „podnik nebo jeho část“ byl pro účely zmíněného ustanovení vykládán jinak než v ustanoveních § 476 a 487 (resp. § 488b a 488i) ObchZ“.

Můžeme si tedy oddechnout, že máme konečně jasno, na jaké dispozice s majetkem podniku dopadá ustanovení § 67a ObchZ. Podle mého názoru však Nejvyšší soud přece jen něco zůstal dlužen, neboť obě pojetí lze těžko spojit. Čech vychází, rovněž jako i Nejvyšší soud v první části řešení tohoto problému, z intenzity zásahu. Podle tohoto pojetí, a výslovně to uvádí Čech ve svých člancích, nebude nutno schvalovat na valné hromadě převody části podniku tvořící organizační složku, bude-li tato část podniku z hlediska celkové majetkové struktury společnosti bezvýznamná. Pihera zase klade důraz na hospodářskou (a snad i organizační) samostatnost části podniku bez ohledu na to, zda se jedná o významný zásah do majetkové struktury společnosti. Máme tedy rozumět komentovanému rozhodnutí Nejvyššího soudu tak, že souhlas valné hromady ve smyslu § 67a ObchZ se vyžaduje pouze tehdy, jde-li o část podniku tvořící samostatnou organizační složku, která představuje současně podstatný zásah do majetkové a organizační struktury společnosti? To znamená, že se nepřiklonil k žádnému z uvedených názorů a jde o průnik množin „Čech“ a „Pihera“. Pak by ovšem ustanovení § 67a ObchZ dopadlo na velmi málo případů, ani ne na všechny, pro které pléduje Čech, ani ne na všechny, pro které pléduje Pihera. Spíše však zde Nejvyšší soud vyjádřil názor, že dispozice s každou samostatnou organizační složkou podniku, byť sebenepatrnější, je vždy závažným zásahem do organizační struktury podniku, a proto se vyžaduje souhlas valné hromady podle § 67a ObchZ.

Tímto rozhodnutím, zdá se, opustil definitivně Nejvyšší soud teorii o nepsané působnosti valné hromady, kterou naznačil v rozhodnutí 29 Odo 442/2004, ve kterém uzavřel, že valná hromada je nejvýznamnějším orgánem společnosti, jehož prostřednictvím realizují společníci právo podílet se na řízení společnosti a přijímat rozhodnutí zásadním způsobem ovlivňující další existenci a činnost společnosti, včetně rozhodování o personálním složení dalších orgánů společnosti, zatímco další orgány společnosti plní pouze funkce směřující k zajištění řádného chodu společnosti, a to představenstvo k jejímu obchodnímu vedení a dozorčí rada ke

kontrole její činnosti. Z rozhodnutí sp. zn. 29 Odo 442/2004 bylo možno usuzovat, že Nejvyšší soud dospěl k závěru, že do působnosti valné hromady patří všechna zásadní rozhodnutí ovlivňující další existenci a činnost společnosti, i když nejsou v zákoně výslovně uvedena. O takové rozhodnutí v daném případě šlo, neboť předmětem dispozice byl téměř celý majetek společnosti a společnost nadále již na základě dané smlouvy nevykonává činnost, kterou vykonávala dosud. Rozhodnutí sp. zn. 29 Odo 1060/2006 výše uvedený závěr koriguje, neboť upřesňuje, že ne jakékoliv zásadní rozhodnutí patří do působnosti valné hromady, ale jen takové, které je výslovně (a taxativně) uvedeno v zákoně¹³⁾. Důsledkem tohoto pojetí je, že jakékoliv dispozice s veškerým majetkem společnosti (nepůjde-li o prodej nebo nájem podniku) nebudou nikdy v působnosti valné hromady, ale jen představenstva, popř. dozorčí rady, zatímco dispozici s malou provozovnou, bude-li tvořit samostatnou organizační složku podniku, valná hromada schválit musí. Jedinou cestou tedy bude případná sankce neplatnosti právního úkonu za obcházení zákona.

Prof. JUDr. JAN DĚDIČ, Praha

¹⁾ Již v rozhodnutí sp. zn. 1 Odo 74/96 ze dne 5. 11. 1997 se uvádí: „Za otázku po právní stránce zásadního významu označil odvolací soud výklad ustanovení § 131 odst. 1 ObchZ ve vztahu k tomu, zda nedostatek při formálním postupu společnosti předcházejícím rozhodování valné hromady musí mít vždy za následek neplatnost usnesení valné hromady bez ohledu na to, zda a jak mohl ovlivnit výsledek hlasování valné hromady o jednotlivých usneseních. Podle ustanovení § 183 a § 131 odst. 1 ObchZ, ve znění platném před novelou provedenou zákonem č. 142/1996 Sb., mohl každý akcionář požádat do tří měsíců soud, aby vyslovil neplatnost usnesení valné hromady, pokud bylo v rozporu s právními předpisy nebo se stanovami...“ Dovolací soud dospěl k závěru, že napadeným postupem žalovaná porušila práva akcionářů, jejichž zástupcům neumožnila hlasovat dle řádných plných mocí. Shodně s oběma předchozími soudy však dovodil, že *pokud takovým porušením zákona nemohl být ovlivněn obsah přijatého usnesení, není takové porušení důvodem pro prohlášení usnesení valné hromady za neplatné*. V tomto směru se lze odvolat i na judikaturu z předválečného období, když v rozhodnutí uveřejněném ve *Sbírce rozhodnutí Nejvyššího soudu (Vážný)* se pod č. 18622 uvádí: „*I když bylo přiznáno některému ze společníků společnosti s ručením omezeným více hlasů, než mu příslušelo, není přece usnesení valné hromady uvedené společností zmatečné, nebyly-li neprávem přiznané hlasy rozhodné pro dosažení potřebné většiny.*“

²⁾ V citovaném rozhodnutí Nejvyšší soud uvedl, že: „Posouzení otázky, zda napadené usnesení valné hromady není vzhledem ke konkrétním okolnostem jeho přijetí v rozporu s dobrými mravy, rozhodnutí odvolacího soudu zásadně právně významným nečiní, neboť je odvislé právě od konkrétních skutkových okolností projednávané věci, má význam pouze pro ni a postrádá tak judikatorní přesah. Závěr odvolacího soudu, podle něhož *napadené usnesení valné hromady rozporné s dobrými mravy není*, neboť úvaha, již navrhopatel svůj názor o rozporu usnesení s dobrými mravy odůvodňoval (totiž, že mělo umožnit hlavnímu akcionáři zápis usnesení o vytěsnění menšinových akcionářů do obchodního rejstříku u rejstříkového soudu, který jej posoudí „příznivěji“ než Městský soud v P.), nepřipustně předjímá případné rozhodnutí Městského soudu v P. jako soudu rejstříkového, pak Nejvyšší soud neshledal ani rozporným s hmotným právem.“

³⁾ Viz např. rozhodnutí sp. zn. 32 Cdo 2872/2000, 29 Odo 635/2001, 29 Odo 11/2002, 29 Odo 277/2002, 29 Odo 181/2003, 29 Odo 312/2004 či sp. zn. 29 Odo 255/2006. V rozhodnutí sp. zn. 32 Cdo 500/2000 ze dne 1. 6. 2000 Nejvyšší soud uvedl, že *ustanovení § 131 (a § 183) ObchZ je třeba vykládat tak, že po marném uplynutí lhůty v něm uvedené již nelze přezkoumávat platnost usnesení valné hromady, a usnesení je proto nutno považovat za platné. Tím není dotčena povinnost rejstříkového soudu postupovat před povolením zápisu skutečností, která vyplynula z usnesení valné hromady, do obchodního rejstříku v souladu s ustanovením § 120 odst. 2 OSŘ. Jakmile však již byla taková skutečnost do obchodního rejstříku pravomocně zapsána, nelze postupovat podle § 200a odst. 2 OSŘ a provedený zápis přezkoumávat jinak, než na základě rozhodnutí o žalobě podle § 131 a 183 ObchZ.*“ V rozhodnutí sp. zn. 29 Odo 450/2002 ze dne 15. 1. 2003 pak doplnil, že: „*Z uvedeného vyplývá, že se dovolatel domáhá, aby soud v řízení podle § 80 písm. c) OSŘ přezkoumal platnost usnesení valné hromady, která rozhodla o přeměně, včetně postupů tomuto rozhodnutí předcházejících. Takové přezkoumání však provést nelze. Ustanovení*

§ 131 a 183 ObchZ tedy na jedné straně přiznává vymezenému okruhu osob právo domáhat se vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady pro rozpor se zákonem, společenskou smlouvou či stanovami, na straně druhé však toto právo omezuje tříměsíční lhůtou, po jejímž uplynutí se již uvedené osoby vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady domáhat nemohou. Zákon přitom nerozlišuje mezi jednotlivými důvody neplatnosti, a staví tak naroveň porušení stanov s porušením kogentních ustanovení zákona. Citovaná ustanovení však výslovně neřeší otázku, *zda je přípustné přezkoumávat platnost usnesení valné hromady – bez časového omezení – i v jiných případech, než v případech, jež jsou uvedeny v § 131 a 183 ObchZ*. Tuto otázku však již vyřešil Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 1. 6. 2000, sp. zn. 32 Cdo 500/2000, uveřejněném v časopisu *Soudní judikatura* pod č. 128/2000, ve kterém dovodil, že *takové přezkoumání není – s výjimkou přezkoumání platnosti usnesení v řízení o povolení zápisu skutečnosti založené usnesením do obchodního rejstříku – možné*.“

- ⁴⁾ V rozhodnutí sp. zn. 29 Odo 401/2001 ze dne 17. 10. 2001 Nejvyšší soud konstatoval, že: „...Oba soudy založily svá rozhodnutí na právním závěru, že žalobce neprokázal naléhavý právní zájem, jehož prokázání je nezbytným předpokladem pro úspěšnost žaloby určovací dle § 80 písm. c) OSŘ. Oba soudy uzavřely, že tento naléhavý právní zájem žalobce nemá, neboť jako akcionář žalované mohl k dosažení stejného cíle použít zvláštní určovací žalobu dle ustanovení § 183 obchodního zákoníku (dále též jen „ObchZ“). *Ustanovení § 183 ObchZ ve spojení s § 131 ObchZ je svou povahou speciální úpravou vůči obecné úpravě určovací žaloby v ustanovení § 80 OSŘ. Důvodem pro tuto speciální úpravu je mimo jiné vyšší potřeba právní jistoty, pokud jde o rozhodování valné hromady. Právě proto je právo napadnout usnesení valné hromady určovací žalobou omezeno tříměsíční lhůtou. Z výše uvedeného pak plyne, že ten, kdo je legitimován k podání žaloby dle § 183 ObchZ, nemůže napadat rozhodnutí valné hromady žalobou podle § 80 písm. c) OSŘ. Pokud soudy obou stupňů dospěly k obecnému závěru, že v případech, kdy lze uplatnit zvláštní určovací žalobu podle § 131 a 183 ObchZ, nelze žalovat na určení podle § 80 OSŘ, a věcně se žalobou nezabývaly (a ani tak činit nemohly), pak na otázkách, které dovolatel považuje za otázky zásadního právního významu, svoje rozhodnutí nezaložily. Napadené rozhodnutí proto za zásadně významné po právní stránce mít nelze, neboť jejich posouzení nemá dopad na postavení dovolatele v tomto sporu.*“ V rozhodnutí sp. zn. 29 Odo 305/2002 se k tomu dále uvádí: „*Podle § 80 písm. c) OSŘ má aktivní věcnou legitimaci v řízení na požadovaném určení ten, kdo je účasten právního vztahu nebo práva, o něž v řízení jde, nebo jehož právní sféry se sporný právní vztah nebo sporné právo týká. Soud musí v takovém řízení vždy zkoumat, zda je podmínka věcné legitimace pro požadované určení splněna. Kromě toho musí též zkoumat, zda aktivně legitimovaná osoba má naléhavý právní zájem na požadovaném určení. Návrh na vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady podle § 131 odst. 1 ObchZ však je zvláštním určovacím návrhem, pro který sám obchodní zákoník kogentním ustanovením taxativně vymezuje okruh osob, u kterých je dána aktivní věcná legitimace pro takové řízení. Splnění podmínky aktivní věcné legitimace tedy nemusejí osoby uvedené v ustanovení § 131 odst. 1 ObchZ prokazovat – postačí, když prokáží, že zastávají postavení, opravňující je ze zákona k podání návrhu. Tyto osoby pak nemusejí prokazovat ani existenci naléhavého právního zájmu na požadovaném určení, neboť zákon takový určovací návrh naléhavým právním zájmem navrhovatele nepodmiňuje. Tento zájem je zcela zřejmě dán postavením oprávněného navrhovatele ve společnosti. Jestliže oprávněná osoba poté, co podala návrh, ztratí postavení opravňující ji k jeho podání, přestává pro ni platit zákonem přiznaná aktivní legitimace v řízení, která je zákonem vázána právě na její postavení ve společnosti. ... Závěr o zániku aktivní věcné legitimace v návaznosti na ztrátu postavení, které ji zakládá, však nelze přijmout zcela bezvýjimečně. Jestliže může mít rozhodnutí valné hromady dopad na poměry navrhovatele založené jeho vztahem ke společnosti i poté, co ztratil postavení zakládající jeho aktivní legitimaci v době podání návrhu, bylo by v rozporu s účelem posuzovaného ustanovení odepřít mu aktivní legitimaci v řízení. Jeho právní zájem (vyplývající původně z jeho postavení ve společnosti) na rozhodnutí o případné protiprávnosti usnesení valné hromady ztrátou postavení, opravňující ho k podání návrhu, nepominul. Proto musí soud v každém konkrétním případě zkoumat, zda v době vydání rozhodnutí ve věci vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady trvá právní zájem navrhovatele na jeho vydání a tedy i jeho aktivní věcná legitimace v řízení, a to v návaznosti na ustanovení § 154 odst. 1 a § 167 odst. 2 OSŘ. Při opačném závěru by totiž nebylo v řadě případů pro společnost, resp. její valnou hromadu, nic jednoduššího, než zbavit navrhovatele aktivní legitimace např. tím, že odvolá v průběhu řízení podle § 131 ObchZ nepohodlného jednatele, likvidátora nebo člena dozorčí rady, který podal návrh na vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady.*“

- ⁵⁾ Již v rozhodnutí sp. zn. 32 Cdo 500/2000, ze dne 1. 6. 2000 Nejvyšší soud konstatoval: „Pokud pak

dovolatel namítá, že některá rozhodnutí valné hromady, učiněná v rozporu se zákonem, není možné považovat za platná, ale že jde o rozhodnutí nicotná, přičemž jako příklad uvádí rozhodnutí o zřízení soukromé burzy cenných papírů, rozhodnutí o vyloučení odpovědnosti za škodu stanovené zákonem, rozhodnutí o vyloučení platnosti mezinárodní úpravy týkající se ochrany zaměstnanců a další rozhodnutí obdobného charakteru, k tomu Nejvyšší soud uzavřel, že s tímto závěrem dovolatele lze souhlasit. *Valná hromada akciové společnosti jako nejvyšší orgán této společnosti může rozhodovat o těch věcech akciové společnosti, které do její působnosti svěřuje zákon nebo stanovy a může svými usneseními zavazovat společnost, její funkcionáře a akcionáře, popřípadě, ale jen v rozsahu připuštěném zákonem, další osoby. Přitom stanovy akciové společnosti nemohou platně svěřit do její působnosti rozhodování o věcech, o kterých podle kogentního ustanovení zákona rozhodovat nemůže – taková úprava ve stanovách by byla neplatná pro rozpor s kogentním ustanovením zákona. Jestliže valná hromada rozhodla o věci, o které v rámci své působnosti rozhodovat nemůže, neboť do její působnosti takové rozhodování nepatří, nemá takové rozhodnutí žádné právní účinky ani v rámci společnosti, natož ve vztahu ke třetím osobám. To se týká nejen případů uvedených dovolatelem, ale stejně tak by takové účinky nemělo např. rozhodnutí o jmenování likvidátora dceřiné společnosti či rozhodnutí o tom, že valná hromada odvolává zákonné zmocnění akcionářů uvedených v § 181 odst. 1 ObchZ podat žalobu podle § 182 odst. 2 ObchZ, anebo dokonce o tom, že valná hromada jmenuje předsedu Komise pro cenné papíry.*“

- ⁶⁾ Tak v rozhodnutí sp. zn. 32 Cdo 525/2000 uvedl: „Jestliže valná hromada rozhodla o jmenování likvidátora za situace, kdy o něm rozhodovat nemohla, nastala z právního hlediska stejná situace, jako by valná hromada rozhodla o odvolání likvidátora jmenovaného soudem (což zákon nepřipouští) a jmenování likvidátora nového. Valná hromada totiž rozhodla o věci, jejíž rozhodnutí nepatří, podle výslovného ustanovení zákona, do její působnosti a takové rozhodnutí je rozhodnutím nicotným, které nemůže mít právní účinky ani pro vnitřní poměry společnosti, natož pak ve vztahu ke třetím osobám. (Stejně jako by takové účinky nemělo např. rozhodnutí o jmenování likvidátora dceřiné společnosti či rozhodnutí o tom, že valná hromada odvolává zákonné zmocnění akcionářů uvedených v § 181 odst. 1 ObchZ podat žalobu podle § 182 odst. 2 ObchZ, anebo rozhodnutí valné hromady o jmenování předsedy Fondu národního majetku.) Rejstříkový soud proto nemůže na základě takového usnesení valné hromady povolit zápis odpovídající změny do obchodního rejstříku.“ Obdobně v rozhodnutí sp. zn. 29 Odo 1016/2005 Nejvyšší soud konstatoval: „Z uvedeného lze, za použití zásady ochrany minoritních akcionářů a rovněž teleologickým a logickým výkladem, dovodit, že nemohla-li valná hromada rozhodnout o odvolání likvidátora jmenovaného soudem, nemohla rozhodnout ani o zrušení svého rozhodnutí o vstupu do likvidace a tím vlastně i o odvolání likvidátora, neboť důsledkem takového rozhodnutí by zcela nepochybně bylo zbavení likvidátora funkce.“ V rozhodnutí sp. zn. 29 Odo 540/2004 Nejvyšší soud konstatoval: „Ohledně druhé posuzované otázky dovolací soud uzavřel, že rozhodnutí o tom, že se společnost vzdává nároku na náhradu škody, nepatří do působnosti valné hromady, a proto nemá žádné právní účinky (srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 1. 6. 2000, sp. zn. 32 Cdo 500/2000). Z toho pak plyne, že ani tato právní otázka nemůže být otázkou zásadního právního významu, neboť takové usnesení valné hromady je neúčinné bez ohledu na to, zda soud jeho neplatnost, popřípadě neúčinnost vysloví.“ V rozhodnutí sp. zn. 29 Odo 149/2005 Nejvyšší soud zopakoval: „Jak již Nejvyšší soud uzavřel v usnesení ze dne 11. dubna 2000, sp. zn. 32 Cdo 2776/99, od kterého nemá důvod se odchýlit ani v projednávané věci, logickým a systematickým výkladem ustanovení § 181 odst. 1 ObchZ, zejména ve vazbě na ustanovení § 187 ObchZ, je třeba dovodit, že akcionář se může domáhat svolání mimořádné valné hromady pouze k projednání záležitostí, které patří do její působnosti. Při výkladu zastávaném dovolatelkou by bylo možno požadovat svolání valné hromady i k otázkám, které do působnosti valné hromady vůbec nepatří, ale patří do působnosti jiného orgánu společnosti. Tak např. by se akcionář společnosti, jejíž stanovy svěřují volbu představenstva dozorčí radě, mohl domáhat svolání valné hromady za účelem volby představenstva. Takový závěr však postrádá jakoukoli logiku a vymáhaný postup by směřoval pouze k vynaložení zbytečných nákladů, neboť valná hromada takové rozhodnutí přijmout nesmí a (jak již Nejvyšší soud dovodil v usnesení ze dne 1. června 2000, sp. zn. 32 Cdo 500/2000) přijme-li takové usnesení, nemá žádné právní účinky.“ Výše uvedené závěry potvrdil pak Nejvyšší soud v rozhodnutí sp. zn. 29 Odo 1138/2005, když uvedl: „Jak ovšem Nejvyšší soud ve své rozhodovací praxi vícekrát zdůraznil (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 1. června 2000, sp. zn. 32 Cdo 500/2000, uveřejněný v časopise Soudní judikatura, číslo 11, ročník 2000, pod číslem 128, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. prosince 2005, uveřejněné v časopise Soudní judikatura číslo 3, ročník 2006, pod číslem 39 nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. dubna 2005, sp. zn. 29 Odo 540/2004 anebo usnesení

Nejvyššího soudu ze dne 17. dubna 2007, sp. zn. 29 Odo 757/2005, uveřejněné v časopise Soudní judikatura číslo 9, ročník 2007, pod číslem 135), *usnesení, kterým valná hromada rozhodne o věci nespádající do její působnosti, nevyvolává žádné právní účinky; to platí bez zřetele k tomu, zda platnost takového usnesení valné hromady byla zpochybněna návrhem na vyslovení jeho neplatnosti. Jinak řečeno, závěr, že valná hromada přijala rozhodnutí, jež nenáleží do její působnosti a které proto nemá právní účinky, je možné učinit (tuto otázku řešit jako předběžnou) i v jiném soudním řízení (než v řízení o určení neplatnosti rozhodnutí takové valné hromady nebo v rejstříkovém řízení), tedy i v konkursním řízení. Rozhodnutím o věci nespádající do působnosti valné hromady, je – za situace, kdy likvidátora akciové společnosti jmenoval soud – i rozhodnutí valné hromady této společnosti o vystoupení z likvidace, a to i pro dobu před 31. prosincem 2001 [takové rozhodnutí ve skutečnosti bez zákonné opory mění (ruší) soudní rozhodnutí].“ Rovněž v rozhodnutí sp. zn. 29 Odo 757/2005 se konstatuje: „Mezi účastníky není sporu o tom, že valná hromada o dané záležitosti rozhodovala mimo rámec působnosti svěřené jí zákonem či stanovami a stejný závěr učinil i odvolací soud. Jak Nejvyšší soud vícekrát zdůraznil (viz např. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 1. června 2000, sp. zn. 32 Cdo 500/2000, publikované v časopise Soudní judikatura, č. 11/2000, s. 430, dále rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 27. dubna 2005, sp. zn. 29 Odo 540/2004), *usnesení, kterým valná hromada rozhodne o věci nespádající do její působnosti, nevyvolá žádné právní účinky. Je proto bez právního významu, zda některý z akcionářů měl či neměl právo o takovém usnesení hlasovat. Z toho důvodu je nepodstatné, zda se na hlasování o tomto usnesení vztahoval či nevztahoval zákaz výkonu hlasovacího práva. Stejný závěr se uplatní i ve vztahu ke druhé předestřené právní otázce.*“ Konečně v jednom z posledních rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Cdo 986/2007 se k problematice nicotnosti rozhodnutí valné hromady uvádí: „K námitce nesprávného hodnocení usnesení, kterým byla udělena prokura, odvolací soud uzavřel, že z § 125 odst. 2 ObchZ vyplývá, že do pravomoci valné hromady patří i rozhodování o udělení prokury, z toho důvodu není usnesení neplatné pro rozpor se zákonem. V části týkající se stanovení odměny prokuristy shledal odvolací soud usnesení nicotným, protože společenská smlouva, obchodní zákoník ani jiný právní předpis nestanoví, že by valná hromada rozhodovala o odměně prokuristy, přičemž dodal, že tuto záležitost „by si mohla společnost vyhradit k rozhodování přijetím zvláštního usnesení, buď změnou společenské smlouvy rozhodnout o doplnění obsahu společenské smlouvy a svěřit tuto otázku do rozhodování a působnosti valné hromady, případně jiným usnesením valné hromady tuto otázku vyhradit k rozhodnutí valné hromadě“. Takové usnesení valné hromady nebylo přijato, a proto odvolací soud uzavřel, že za část usnesení, která se týkala rozhodnutí o odměně prokuristy, je nicotná, tudíž není možné ani vyslovit její neplatnost. ... K námitce dovolatele o protiprávnosti rozhodnutí o stanovení odměny prokuristy učiněného mimo valnou hromadu Nejvyšší soud uzavírá, že odvolací soud nezaložil své rozhodnutí na tom, že by takové rozhodnutí bylo v souladu s právem, uzavřel pouze, že jde o rozhodnutí, které nepatří bez dalšího do působnosti valné hromady, a nejde proto o rozhodnutí neplatné, ale o rozhodnutí nicotné; tento závěr odvolacího soudu je v souladu s judikaturou soudu Nejvyššího (viz např. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 1. 6. 2000, sp. zn. 32 Cdo 500/2000, uveřejněné v časopisu Soudní judikatura pod číslem 128/2000).“*

⁷⁾ Jako příklad lze uvést rozhodnutí sp. zn. 29 Odo 1200/2005, kde Nejvyšší soud konstatoval: „Naproti tomu závěr odvolacího soudu, dle kterého valná hromada nemusí určit přímo výši úplaty za výkon funkce člena statutárního orgánu, ale postačí, když stanoví pravidla pro jejich určení, považuje dovolací soud za správný. Taková pravidla však musí být stanovena tak, aby naplňovala účel ustanovení § 187 písm. g) ObchZ, kterým je kontrola akcionářů nad odměnami členů představenstva. Má-li tedy o konkrétní výši odměny rozhodovat někdo jiný, než valná hromada, musí rozhodnutí valné hromady stanovit objektivní kritéria, na jejichž základě bude odměna určena, tak aby určení výše odměny nezáleželo na libovůli toho, kdo odměnu určuje. Nesplňuje-li rozhodnutí valné hromady uvedené podmínky, nelze je považovat za rozhodnutí, kterým valná hromada rozhodla o odměňování představenstva ve smyslu ustanovení § 187 písm. g) ObchZ. Pro úplnost je třeba uvést, že i rozhodnutí o tom, že konkrétní výši odměny členů představenstva určí někdo jiný, než valná hromada, je rozhodnutím o odměňování členů představenstva a přísluší tedy valné hromadě.“

⁸⁾ Viz Bureš, J., Drápal, L., Krčmář, Z. a kol. Občanský soudní řád. Komentář. Díl I. 7. vydání. Praha : C. H. Beck, 2006, s. 548 a násl., kde se mimo jiné uvádí, že: „Soudcův jiný právní názor, než je účastníkův, je třeba účastníkům zpřístupnit v rovině povinnosti tvrzení a povinnosti důkazní, a to konkrétním poučením. Soudce je povinen vysvětlit účastníkovi, že jej poučuje pro případ jiné možné právní kvalifikace, uvést právně významnou skutečnost, jejíž tvrzení předpokládá soudem

uvažovaná (zamýšlená) skutková podstata, a vyzvat účastníka, aby sdělil svou skutkovou verzi této právně významné skutečnosti a označil důkaz (jestliže se tak nestalo) k jejímu prokázání.“

- ⁹⁾ Viz rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 19. 10. 2005, sp. zn. 10 Co 469/2005, publikovaný v Soudních rozhledech, 2006, č. 3, s. 94, kde se uvádí: „Z § 118 ani 118a OSŘ nelze dovodit povinnost soudu, aby žalobce poučil o tom, že místo žaloby o určení neplatnosti smlouvy o převodu vlastnictví k nemovitostem, na jejímž základě došlo ke vkladu vlastnického práva do katastru nemovitostí, je třeba podat žalobu o určení vlastnického práva k těmto nemovitostem.“
- ¹⁰⁾ Viz *Bureš, J., Drápal, L., Krčmář, Z. a kol.* Občanský soudní řád. Komentář. Díl I. 7. vydání. Praha : C. H. Beck, 2006, s. 549.
- ¹¹⁾ Viz *Čech, P.* Vymezení části podniku a působnost valné hromady. Právní rádce, 2006, č. 11, s. 4 až 11 a *Čech, P.* Několik doplňujících poznámek k výkladu § 67a ObchZ. Právní rozhledy, 2007, č. 7, s. 254–258.
- ¹²⁾ Viz *Pihera, V.* Poznámka k „výkladu“ § 67a ObchZ. Právní rozhledy, 2007, č. 2, s. 66–68 a *Pihera, V.* Opět § 67a ObchZ. Právní rozhledy, 2007, č. 12, s. 444 a 445.
- ¹³⁾ Viz formulace: „Ustanovení § 67a ObchZ neposkytuje ochranu akcionářům ve vztahu k jakýmkoli dispozicím s majetkem společnosti (byť splňujícím podmínku spočívající v podstatném ovlivnění další činnosti), nýbrž právě jen v případech v tomto ustanovení taxativně vypočtených.“